

BOGANMELDELSER

Brinley Thomas: MONETARY POLICY AND CRISES. George Routledge and Sons, London 1936. 247 S.

En ung engelsk Økonom, Dr. Brinley Thomas, har været paa Studierejse i Sverige, hvor han har studeret Landets økonomiske Udvikling under og efter Verdenskrigen, den økonomiske Politik og svensk økonomisk Tænken, og Resultatet af disse Studier udgør denne Bogs Indhold.

Selv om man i Sverige næppe paa alle Punkter vil godkende hans Fremstilling af svenske Forhold, vil Forfatteren sikkert blive populær i Sverige, for han er fuld af Beundring og Sympati.

Principet i Fremstillingen er at give en Skildring af den økonomiske Udvikling og Politik samt paavise, i hvilken Grad denne har været paavirket af svensk nationaløkonomisk Tænken. Denne Plan er udført paa den Maade, at Udviklingen 1914—1920 tages først; dernæst behandles Økonomernes Forklaring af Tilstanden og deres Raad til Politikerne. I 3die og 4de Afsnit følger en almindelig Fremstilling af svensk økonomisk Tænken fra Wicksell og Davidson til den nuværende unge Generation af Økonomer; derefter behandles Perioden 1924—1935, idet Økonomernes Indflydelse paavises, navnlig i Opgangsperioden 1933—35.

Det tør vistnok siges, at Forf. overdriver saavel den økonomiske Politiks Betydning som navnlig Økonomernes Indflydelse paa denne. Den gunstige Udvikling, Sverige har gennemlevet i en længere Aarrække, kan ikke i væsentlig Grad henføres til, at svenske Politikere har været klogere end Politikerne i andre Lande; den skyldes i Hovedsagen gunstige Prisforhold for Sveriges Eksportvarer: Jern, Træ, Papir og dertil knyttede Produkter. Dette har skabt en solid naturlig Basis for en svensk Ekspansionspolitik, uden at man dog har udnyttet disse Muligheder til det yderste.

Iøvrigt har svenske Politikere været behersket af de fleste af de Fordomme, som har været almindeligt fremherskende, og den gunstige Udvikling har bevirket, at man i højere Grad end mange andre Steder har haft Raad til at være moralsk, d. v. s. være tro mod de gængse Fordomme. Som Eksempel kan nævnes, at Sverige var et af de første Lande, der gennem en ødelæggende Deflation førte Mønten tilbage til dens gamle Paritet. Det var heller næppe af Klogskab, at man deprecierede den svenske Krone i 1931, men fordi ydre Forhold fremtvang en Depreciering.

Kun i de allerseneste Aar forekommer det mig, at svensk Politik — ganske vist forsigtigt — er gaaet nye Veje, der vidner om uafhængig Tænken. Jeg sigter her til den social-demokratiske Regerings Finanspolitik i Aarene 1933—34 og 1934—35, hvor man satte ind med store laanefinansierede offentlige Arbejder, hvis Betydning dog mere ligger i, at der fore-

BOGANMELDELSER

Brinley Thomas: MONETARY POLICY AND CRISES. George Routledge and Sons, London 1936. 247 S.

En ung engelsk Økonom, Dr. Brinley Thomas, har været paa Studierejse i Sverige, hvor han har studeret Landets økonomiske Udvikling under og efter Verdenskrigen, den økonomiske Politik og svensk økonomisk Tænken, og Resultatet af disse Studier udgør denne Bogs Indhold.

Selv om man i Sverige næppe paa alle Punkter vil godkende hans Fremstilling af svenske Forhold, vil Forfatteren sikkert blive populær i Sverige, for han er fuld af Beundring og Sympati.

Principet i Fremstillingen er at give en Skildring af den økonomiske Udvikling og Politik samt paavise, i hvilken Grad denne har været paavirket af svensk nationaløkonomisk Tænken. Denne Plan er udført paa den Maade, at Udviklingen 1914—1920 tages først; dernæst behandles Økonomernes Forklaring af Tilstanden og deres Raad til Politikerne. I 3die og 4de Afsnit følger en almindelig Fremstilling af svensk økonomisk Tænken fra Wicksell og Davidson til den nuværende unge Generation af Økonomer; derefter behandles Perioden 1924—1935, idet Økonomernes Indflydelse paavises, navnlig i Opgangsperioden 1933—35.

Det tør vistnok siges, at Forf. overdriver saavel den økonomiske Politik's Betydning som navnlig Økonomernes Indflydelse paa denne. Den gunstige Udvikling, Sverige har gennemlevet i en længere Aarrække, kan ikke i væsentlig Grad henføres til, at svenske Politikere har været klogere end Politikerne i andre Lande; den skyldes i Hovedsagen gunstige Prisforhold for Sveriges Eksportvarer: Jern, Træ, Papir og dertil knyttede Produkter. Dette har skabt en solid naturlig Basis for en svensk Ekspansionspolitik, uden at man dog har udnyttet disse Muligheder til det yderste.

Iøvrigt har svenske Politikere været behersket af de fleste af de Fordomme, som har været almindeligt fremherskende, og den gunstige Udvikling har bevirket, at man i højere Grad end mange andre Steder har haft Raad til at være moralsk, d. v. s. være tro mod de gængse Fordomme. Som Eksempel kan nævnes, at Sverige var et af de første Lande, der gennem en ødelæggende Deflation førte Mønten tilbage til dens gamle Paritet. Det var heller næppe af Klogskab, at man deprecierede den svenske Krone i 1931, men fordi ydre Forhold fremtvang en Depreciering.

Kun i de allerseneste Aar forekommer det mig, at svensk Politik — ganske vist forsigtigt — er gaaet nye Veje, der vidner om uafhængig Tænken. Jeg sigter her til den social-demokratiske Regerings Finanspolitik i Aarene 1933—34 og 1934—35, hvor man satte ind med store laanefinansierede offentlige Arbejder, hvis Betydning dog mere ligger i, at der fore-

ligger et Brud med en uholdbar ortodoks Tankegang, end i den Indflydelse, Foranstaltningerne har haft paa det økonomisk Liv.

Man kan ganske vist hævde, at andre Lande, f. Eks. Tyskland, er gaaet langt videre paa dette Omraade, men der er den Forskel, at i Tyskland var man kommet saa langt ud i Deflationens Ødelæggelse, at man ikke kunde gøre andet, end hvad man gjorde. I Sverige derimod forelaa der ingen som helst Nødvendighed; der var tværtimod særdeles gunstige Betingelser for en Konjunkturopgang, selvom man holdt sig til ortodokse Fremgangsmaader.

Hvad angaar de svenske Økonomers Indflydelse paa den økonomiske Politik, faar man ogsaa noget overdrevne Forestillinger af Afhandlingen. Det er dog vistnok rigtigt, at Økonomerne tages mere med paa Raad i Sverige end f. Eks. her i Landet, og økonomisk Teori kan intet Steds undgaa efterhaanden at paavirke den almindelig herskende Tankegang, men det plejer at ske med en Tidsafstand saa lang, at Teorierne ofte har tabt deres Gyldighed.

Det var vel fra Økonomerne, at Tanken om Guldspærringen opstod under Krigen, men Ideen bag Guldspærringen blev aldrig gennemført; det nyttede jo ikke, at man spærrede af for Guldet, naar man samtidig til Køb af svenske Varer ydede Udlandet rigelig Kredit, der atter kunde omformes til svensk indenlandsk Købeevne.

Det er vel ogsaa en Overdrivelse, naar Forf. mener, at den svenske Centralbank under Økonomernes Indflydelse og paa Grund af dens Stilling som Statsbank har fulgt en anden end den traditionelle Centralbankpolitik. Banken har, saavidt man kan skønne, fulgt den Politik, at naar der var rigelig med Penge i Kassen (Guldbeholdning, Valutareserver), holdt man en lav Rentefod, mens man holdt en høj Rente, naar Valutareserverne svandt ind eller var smaa. Men dette er nøjagtig, hvad enhver Centralbank gør og maa gøre under Guldmøntfod. Rigsbanken har imidlertid fulgt den samme Politik, ogsaa efter at Guldmøntfoden er opgivet.

Det er sandt, at der er udsendt et Par officielle Proklamationer om svensk Pengepolitik, der er stærkt præget af teoretiske Betragtninger (om Regulering af Prisniveauet og den Slags Ting), men dette er vel mere et Udslag af den omtalte Tidsafstand mellem Teoriernes Fremsættelse og deres Anvendelse i Praksis end af Overvejelser af den herskende Situation og dens Muligheder.

Rigsbanken har ogsaa under Økonomernes Medvirken konstrueret et særligt Prisindeks, der skulde tjene som Rettesnor for Rigsbankens Politik, men saavidt jeg kan se, har Rigsbanken ikke foretaget sig noget som helst, som kan øve nogen Indflydelse paa dette Indekstal, eller som er motiveret i dets Bevægelser, og det indses forøvrigt ikke, hvorledes Banken kan paatage sig den Opgave at drage Omsorg for, at dette Prisindeks faar et bestemt Forløb (holdes konstant, stigende eller faldende).

Det tjener Forf. til Ære, at han afviser Irving Fishers (og enkelte andres) naive Henvisninger til, at Sveriges Rigsbank skulde have »stabiliseret Prisniveauet« og derved bevist, baade at en saadan Politik er mulig, og at den har heldige Virkninger.

Det eneste Punkt, hvor Sveriges Rigsbank maaske kan siges at have afvejet fra en Centralbanks sædvanlige Reaktionsmaade, er derved, at

den ikke har bidraget til at skabe en Atmosfære af Mistillid paa Grund af den uortodokse Finanspolitik, Regeringen har ført. Dette er i og for sig ingen ringe Fortjeneste, men det maa dog herved erindres, at den stadige Stigen i Valutareserverne, som bl. a. særlig de gunstige Betingelser for Udenrigshandelen har fremkaldt, har givet Banken og andre mindst mulig Anledning til at blive ængstelig for Følgerne af den fulgte Ekspansionspolitik.

Der er saaledes næppe Tvivl om, at Forf. i det hele taget i nogen Grad overvurderer baade den Visdom, der ligger bag ved Sveriges økonomiske Politik i de senere Aar, og den Andel, Økonomerne har i denne, og undervurderer Betydningen af de heldige ydre Omstændigheder, men det kan dog næppe benægtes, at de svenske Økonomer faktisk har øvet en vis Indflydelse paa Regeringens Holdning under Krisen.

Foruden denne Beskrivelse af den økonomiske Udvikling og Politik indeholder Bogen som nævnt en Redegørelse for svensk økonomisk Teori. Denne Fremstilling er i det store og hele korrekt og saare værdifuld overfor en Læsekreds, der ikke er istand til at sætte sig ind i svensk økonomisk Literatur, og den er ogsaa af Værdi for Læsere i de andre nordiske Lande, der ønsker en Oversigt over de forskellige Retninger indenfor svensk Økonomi og deres indbyrdes Paavirkning.

Jørgen Pedersen.

Ejnar Lomholt: KONJUNKTURER OG TOTAL KØBEKRAFT. I Kommission hos Gad. København 1936. 39 S.

Formaalet med denne lille Bog er at belyse Konjunkturernes reelle Omfang med Henblik paa Svingninger i Befolkningens Indtægt og Formue modsat Svingningerne i Pengeindtægten og Formuens nominelle Værdi.

Hovedresultatet af Undersøgelsen er, at de reelle Svingninger er relativt smaa, og at man derfor, naar man hæfter sig ved de nominelle Værdier, faar en overdreven Forestilling om Konjunkturbevægelsernes Betydning for Samfundet.

Den Fremgangsmaade, Forf. benytter, er at dividere de nominelle Værdier med det officielle Indeks for Leveomkostningerne. Resultatet bliver, at der har været en trendmæssig reel Stigning i saavel Indtægt som Formue over den Periode fra 1920 til 29, som han beskæftiger sig med.

Fremgangsmaaden er tvivlsom fra mere end et Synspunkt; særlig synes det yderst betænkeligt at beregne »Realformuen« paa denne Maade, idet Formueværdierne jo er en Kapitalisering af de forventede gennemsnitlige Indtægter af Formuen. Naar derfor Formueværdierne holdes oppe under en Depression, mens Leveomkostningerne falder, faar man en Stigning i Realformuerne, og omvendt under en stærk Konjunkturstigning.

Resultatet bliver derfor ogsaa det mærkværdige, at »Realformuen« stiger under Depressionen i 1921—22, men falder under Inflationen i 1923—24. Iøvrigt synes det mig mere rimeligt i en Undersøgelse som denne at lade Formuen ude af Betragtning og nøjes med at undersøge Indkomsten.

Mens saaledes Fremgangsmaaden synes mig tvivlsom, maa det paaskønnes, at Forfatteren har samlet et saa stort Materiale og analyseret det saa indgaaende.

Jørgen Pedersen.